

DERLEME MAKALE

**DÖVİZ DÖNÜŞÜMLÜ KUR KORUMALI TÜRK LİRASI
MEVDUAT HESAPLARININ VERGİ USUL KANUNU
KAPSAMINDA MUHASEBELEŞTİRİLMESİ**

***ACCOUNTING OF THE CURRENCY CONVERSION EXCHANGE
RATE PROTECTED TURKISH LIRA DEPOSIT ACCOUNTS IN SCOPE
OF TAX PROCEDURE LAW***

Doç. Dr. H. Pınar KAYA*

ÖZ

Kur Korumalı TL Mevduat Hesapları, tasarruflarını TL cinsinden mevduat olarak değerlendirmek isteyen yurtiçi yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin döviz kurlarındaki artışlar karşısında mağduriyet yaşamalarını önlemek amacıyla devreye alınmış bir mevduat ürünüdür. Usul ve esasları TCMB tarafından düzenlenmiş olan ve çeşitli bankaların katılımı ile uygulanmaya başlanan söz konusu ürün Türk Lirası cinsinden yatırımları teşvik etmek, döviz kurlarındaki yükselişi önlemek ve böylece finansal istikrarı desteklemek açısından büyük önem taşımaktadır. Çalışmanın kapsamını Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat Hesabından yararlanan tüzel kişiler oluşturmaktadır. Çalışmada 31.12.2021 tarihi itibarıyla bilançosundaki ABD Doları, Euro ve İngiliz Sterlini cinsinden dövizlerini dördüncü geçici vergi dönemine ilişkin beyannamenin verilme tarihine kadar Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat Hesabına dönüştüren işletmeler tarafından dönem sonunda, hesabın açılışında ve kapanışında yapılması gereken muhasebe kayıtlarını kapsamlı bir örnek uygulama ile ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmanın “Döviz Dönüşümlü Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat Hesabı” açan ya da açmak isteyen işletmelere ve muhasebe meslek mensuplarına katkı sunması beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kur korumalı mevduat hesabı, vergi usul kanunu, muhasebe kayıtları.

* Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü pkaya@ahievran.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8736-088X>

ABSTRACT

Exchange rate protected Turkish Lira deposit accounts are a new deposit product to refrain real person and legal entity residents of Turkey who want to use their savings as deposits in Turkish Lira from suffering due to the fluctuations in the exchange rate. Principles and procedures designated by Central Bank of the Republic of Turkey and enforced by variety of banks, this deposit product is of capital importance for inducing Turkish Liras based investments, preventing the rise of the exchange rate and supporting financial stability consequently. This study involves legal entities benefiting from exchange rate protected Turkish Lira deposit account. This study aims to present the accounting records that should be made at the end of the period, at the opening and closing of the related accounts with a comprehensive sample application for the entities, converting their USD, EUR and GBP in balance sheet as of 31.12.2021 into exchange rate protected Turkish Lira Deposit account until the fourth provisional tax declaration deadline. The study is expected to contribute to the entities and accounting professionals who have opened or want to open “Currency Conversion Exchange Rate Protected Turkish Lira Deposit Account”.

Keywords: Exchange rate protected deposit account, tax procedure law, accounting records.

1. GİRİŞ

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yapılan 21.12.2021 tarihli basın açıklamasına göre; birikimlerini TL mevduat olarak değerlendiren mevduat sahiplerinin döviz kurlarında meydana gelen dalgalanmalar karşısında mağduriyet yaşamasını önlemek amacıyla “Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat” uygulamasına geçilmeye karar verilmiştir. Bu karar doğrultusunda Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından 21.12.2021 tarihli ve 2021/14 sayılı “*Türk Lirası Mevduat ve Katılma Hesaplarına Dönüşümün Desteklenmesi Hakkında Tebliğ*” yayımlanmıştır. Söz konusu yasal düzenleme çerçevesinde gerçek ve tüzel kişilerin döviz hesaplarının TL vadeli mevduat hesaplarına dönüşümü sağlanarak, hesap sahiplerinin kur fiyatındaki artışlar karşısında korunması amaçlanmıştır. Böylece finansal istikrarın sürdürülebilirliğine katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Tebliğ yurt içi yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin döviz mevduat hesaplarının TL vadeli mevduat hesabına dönüştürülmesi durumunda mevduat sahiplerine sağlanacak olan desteğe yönelik usul ve esasları düzenlemektedir (md. 1). Cümlede geçen yurt içi yerleşik gerçek kişi; *“yurt dışında işçi, serbest meslek ve müstakil iş sahibi Türk vatandaşları dahil Türkiye’de kanuni yerleşim yeri bulunan gerçek kişileri”*, yurt içi yerleşik tüzel kişi ise *“Türkiye’de kanuni yerleşim yeri bulunan tüzel kişileri”* ifade etmektedir (md. 3/1d-e). Tebliğ hükümleri çerçevesinde döviz tevdiat hesaplarının vadeli TL mevduat hesabına dönüşümüne ve vade sonunda kur farkının ödenmesine ilişkin usul ve esaslar aşağıdaki gibi özetlenebilir (md. 4-5):

- Yurt içi yerleşik olmak şartıyla gerçek kişilerin 20.12.2021, tüzel kişilerin ise 31.12.2021 tarihinde mevcut bulunan ABD doları, Euro ve İngiliz Sterlini cinsinden döviz tevdiat hesabı, dönüşüm kuru (döviz tevdiat hesaplarında yer alan dövizin TL’ye çevrildiği gün TCMB’nin belirlediği ve ilan ettiği döviz alış kuru) üzerinden TL’ye çevrilir.
- Yapılan işlem sonucunda banka tarafından elde edilen döviz, dönüşüm kuru üzerinden TCMB tarafından satın alınarak, karşılığı TL bankaya aktarılır.
- Gerçek kişiler için 3, 6 ay veya 1 yıl, tüzel kişiler için ise 6 ay veya 1 yıl vadeli TL mevduat hesabı açılır.
- TCMB, hesaba uygulanacak azami faiz oranını belirlemeye yetkilidir.
- Vade sonunda TL mevduat hesabı sahibine banka tarafından anapara ile faiz ödenir.
- Vade sonu kuru dönüşüm kurundan yüksek ise ve kur farkı dikkate alınarak hesaplanan tutar bankanın ödemesi gereken faizden yüksek ise, tutardan faiz düşülür ve aradaki fark TCMB tarafından hesap sahibine ödenmek üzere bankaya aktarılır.

Tebliğ’de yer alan ve yukarıda maddeler halinde sıralanan usul ve esaslar çerçevesinde çeşitli bankalar tarafından sisteme gerçek ve tüzel kişilere yönelik mevduat ürünleri tanımlanmıştır. Bankaların web sayfalarında “Döviz Dönüşümlü Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat Hesabı” ve “Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat Hesabı” olmak üzere iki ayrı mevduat ürününe ilişkin açıklamalar yer almaktadır. Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat Hesabı sadece gerçek kişiler, Döviz Dönüşümlü Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat Hesabı ise

gerçek ve tüzel kişiler tarafından açılabilir. Bu çalışmanın kapsamını “Döviz Dönüşümlü Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat Hesabı”ndan yararlanan tüzel kişiler oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı, 31.12.2021 tarihi itibarıyla bilançosunda yer alan yabancı paralarını dördüncü geçici vergi dönemine ilişkin beyannamenin verilme tarihine kadar “Döviz Dönüşümlü Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat Hesabı”na dönüştüren işletmelerin 31.12.2021 tarihinde, hesabın açılışında ve kapanışında yapması gereken muhasebe kayıtlarını örnek uygulama ile ortaya koymaktır. Döviz kuruna bağlı olarak farklı senaryolar kapsamında yapılan hesaplamaların ve bu senaryolara göre farklılık gösteren muhasebe kayıtlarının yer aldığı bu çalışmanın söz konusu mevduat ürününden ilk defa yararlanmayı düşünen işletmelere ve muhasebe meslek mensuplarına fayda sağlaması beklenmektedir.

2. DÖVİZ DÖNÜŞÜMLÜ KUR KORUMALI TL VADELİ MEVDUAT HESABININ ÖZELLİKLERİ

Hesap, 31.12.2021 tarihinde bankalar nezdinde (bilançolarında yer alması şartıyla yurtdışındaki bankalar da dahil) ABD Doları, Euro ve İngiliz Sterlini döviz mevduatı olan tüzel kişilere 11.01.2022 tarihinden itibaren TL faiz getirisi ya da döviz kurunun faiz getirisinden daha çok artış göstermesi durumunda kur farkı getirisi sağlayan mevduat ürünüdür. Söz konusu üründen döviz hesaplarını TL mevduata dönüştürmek isteyen işletmelerin yararlanabilmesi mümkündür. Döviz kurlarındaki yükselişi önlemek, TL cinsinden yatırımları teşvik etmek ve böylece finansal piyasalarda istikrarı sağlamak amacıyla devreye alınan hesaba ilişkin bankalar tarafından açıklanan genel özellikler şunlardır:

- Hesap açılışı ücretsizdir.
- Hesabın açılabilmesi için ABD Doları (USD), Euro (EUR) ve İngiliz Sterlini (GBP) cinsinden döviz mevduatların bozularak TL’ye dönüştürülmesi gerekir.
- Hesap açılışını 31.12.2021 tarihinde bankada USD, EUR ve GBP cinsinden hesabı olan tüzel kişiler, ilgili tarihteki bakiyeleri ile sınırlı olmak üzere gerçekleştirebilir.
- Hesabın açılış işlemi dövizin TL’ye dönüştürüldüğü gün yapılmalıdır.
- Bankalar genellikle hesap açılışı için alt limit şartı aramamaktadır. Ancak hesap açılışı için alt ve üst limit şartı koyan banka da vardır (Örneğin; alt limit 1.000 TL, üst limit 500.000.000 TL).

- Vade başlangıcında USD, EUR ve GBP cinsinden döviz hesapları, TL'ye çevrildiği gün saat 10:00, 11:00, 12:00, 13:00, 14:00 ve 15:00'de TCMB'nin ilan ettiği ve dövizin TL'ye çevrildiği saat itibarıyla en son açıklanmış olan ilgili döviz alış kuru TL'ye çevrilerek açılır.
- Asgari faiz oranı TCMB politika faiz oranıdır.
- Hesaba özel stopaj oranı 0 (sıfır)'dır.
- Hesap vade sürecince para çekme/yatırma işlemlerine kapalıdır.
- Hesap 6 ay ve 12 ay vade seçenekleriyle açılabilir. Bazı bankalarda 3 ay vade seçeneği de bulunmaktadır.
- Hesabı işletme istediği tarihte kapatabilir. Hesabın vadeden önce kapatılması durumunda açılış kuru ile hesabın kapatıldığı tarihteki TCMB'nin saat 11.00'de açıkladığı kur karşılaştırılır. Açılış kuru, kapanış tarihindeki kurdan düşük ise herhangi bir kur farkı ödemesi gerçekleştirilmez. Hesap açılış kuru hesap kapanış tarihindeki kurdan yüksek ise kur farkı hesaptan tahsil edilir. İşletme her iki durumda da faiz getirisi elde edemez.
- Vade sonunda; kur değişimi hesap açılış tarihindeki TCMB tarafından saat 10:00 ile 15:00 arasında her saat başı ilan edilen döviz alış kuru ile kapanış tarihindeki TCMB'nin saat 11:00'de yayınladığı kur dikkate alınarak hesaplanır.
- Hesap, vade sonunda otomatik olarak kapatılır. Hesap bakiyesi vadesiz TL hesaba aktarılır.

Bankaların yasal düzenlemeleri esas alarak işletmelere yönelik belirledikleri birçok özellik aynıdır. Uygulamada bankalar arasında hesaba ilişkin iki fark dikkati çekmiştir. Bunlardan biri bazı bankaların 3 ay vadeli hesap açılışına da onay vermesidir. Diğer fark ise hesap açılışı için alt limit ve üst limit şartı aranmasıdır.

3. VADELİ TL MEVDUAT HESAPLARINA DÖNÜŞÜM

2021/14 sayılı “Türk Lirası Mevduat ve Katılma Hesaplarına Dönüşümün Desteklenmesi Hakkında Tebliğ”in uygulanmasına yönelik ayrıntılar TCMB tarafından yayımlanan “*Türk Lirası Mevduat ve Katılma Hesaplarına Dönüşümün Desteklenmesi Hakkında Tebliğe İlişkin Uygulama Talimatı*”nda yer almaktadır. Söz konusu talimat çerçevesinde işletmelerin döviz tevdiat

hesaplarının vadeli TL mevduat hesaplarına dönüşümü aşamalar halinde aşağıdaki gibi gerçekleşmektedir (md. 4).

- “Yurt içi yerleşik tüzel kişilerin 31/12/2021 tarihinde yurt içindeki hesaplarında ve 31/12/2021 tarihli bilançolarında yer alan ancak yurt dışındaki bankalar nezdinde mevcut olan USD, EUR ve GBP cinsinden döviz tevdiat hesabı bakiyeleri, MB tarafından dövizin TL’ye çevrildiği saat itibariyle açıklanmış olan döviz alış kuru (dönüşüm kuru) üzerinden TL’ye çevrilir”.
- “Sisteme katılan bankalar nezdinde MB adına USD, EUR ve GBP hesaplar açılır ve bankanın işletmelerden satın aldığı dövizler saat 17:00’ye kadar Merkez Bankasına bildirilir ve toplu bir şekilde söz konusu hesaplara aktarılır”.
- “Merkez Bankasının hesabına aktarılan dövizlere ilişkin dekontlar ile dönüşümü yapılan tutarlara ait bilgiler bildirim formu ile Merkez Bankasına aynı gün elektronik ortamda bildirilir”.
- “Banka tarafından Merkez Bankasının hesabına aktarılan dövizler, Merkez Bankasınca dönüşüm kuru üzerinden satın alınır”.
- “Döviz alış işlemleri karşılığı Türk lirası tutarları Merkez Bankasınca bankanın EFT merkezine masrafsız olarak gönderilir”.

Vade sonunda, hesap sahibinin anaparasının korunması esas alınarak, vade sonundaki döviz kuru ile hesabın açılışındaki dönüşüm kuru kıyaslanır ve hesabın işletmeye sağladığı getiri hesaplanır.

4. DÖVİZ DÖNÜŞÜMLÜ KUR KORUMALI TL VADELİ MEVDUAT HESABININ İŞLETMEYE GETİRİSİNİN HESAPLANMASI

Döviz dönüşümlü kur korumalı mevduat hesabı, işletmelere faiz getirisi sağlayan ancak kur farkı getirisinin faiz getirisinden daha yüksek olması durumunda kur artışına karşı işletmeyi korumayı amaçlayan bir mevduat ürünüdür. Vade sonunda hesaba yansıtılması gereken tutarı belirlemek için aşağıdaki kıyaslama yapılır (Uygulama Talimatı, md. 5).

Dönüşüm kuru > Vade sonu kuru ise	Banka tarafından anapara + faiz ödenir.
Vade sonu kuru > Dönüşüm kuru ise	a) Faiz tutarı > kur farkı ise anapara + faiz ödenir. b) Faiz tutarı < kur farkı ise anapara + faiz + (kur farkı – faiz) tutarı ödenir. (Kur farkı – faiz) tutarını MB bankaya öder. Merkez Bankası ödemesi gereken tutarı aynı gün bankanın hesabına aktarır.

Söz konusu kıyaslamaya göre yapılan örnek hesaplamalar aşağıdaki gibidir. Hesaplamalarda 1 yıl 365 gün olarak dikkate alınmıştır.

Örnek 1. Dönüşüm Kurunun Vade Sonu Kurundan Yüksek Olduğu 1. Senaryo

Mevduat Tutarı	100.008,00 TL
Faiz Oranı	%14
Vade	182 gün
Dönüşüm (Hesap Açılış) Kuru (MB saat 11:00 Kuru)	1 USD = 13,50 TL
Vade Sonu (Hesap Kapanış) Kuru (MB saat 11:00 Kuru)	1 USD = 13,00 TL
Vade Sonunda Ödenecek Tutar (Anapara + Faiz)	106.989,38 TL
-Faiz	6.981,38 TL
-Kur Farkı	0,00 TL

Örnek 1, hesabın açılış günündeki dönüşüm kurunun vade sonundaki kurdan yüksek olması durumunda işletmeye ödenmesi gereken tutarı göstermektedir. Yapılan kıyaslama ve hesaplamalara göre vade sonunda banka tarafından işletmeye **anapara ve faiz** toplamı olan 106.989,38 TL ödenir.

Örnek 2. Vade Sonu Kurunun Dönüşüm Kurundan Yüksek Olduğu 2. Senaryo

Mevduat Tutarı	100.008,00 TL
Faiz Oranı	%14
Vade	182 gün
Dönüşüm (Hesap Açılış) Kuru (MB saat 11:00 Kuru)	1 USD = 13,50 TL
Vade Sonu (Hesap Kapanış) Kuru (MB saat 11:00 Kuru)	1 USD = 14,00 TL
Vade Sonunda Ödenecek Tutar (Anapara + Faiz)	106.989,38 TL
-Faiz	6.981,38 TL
-Kur Farkı (%3,70 kur artışı x 100.008 TL)	3.700,29 TL

Örnek 2, hesabın açılış günündeki dönüşüm kurunun vade sonundaki kurdan düşük olması durumunda işletmeye ödenmesi gereken tutarı göstermektedir. Bu durumda faiz tutarı ile kur farkı karşılaştırılır. Faiz tutarı kur farkından yüksek hesaplandığı için vade sonunda banka tarafından işletmeye **anapara ve faiz** toplamı olan 106.989,38 TL'nin ödenmesi gerekmektedir.

Örnek 3. Vade Sonu Kurunun Dönüşüm Kurundan Yüksek Olduğu 3. Senaryo

Mevduat Tutarı	100.008,00 TL
Faiz Oranı	%14
Vade	182 gün
Dönüşüm (Hesap Açılış) Kuru (MB saat 11:00 Kuru)	1 USD = 13,50 TL
Vade Sonu (Hesap Kapanış) Kuru (MB saat 11:00 Kuru)	1 USD = 15,50 TL
Vade Sonunda Ödenecek Tutar (Anapara + Kur Farkı)	114.819,18 TL
-Faiz	6.981,38 TL
-Kur Farkı (%14,81 kur artışı x 100.008 TL)	14.811,18 TL

Örnek 3, hesabın açılış günündeki dönüşüm kurunun vade sonundaki kurdan düşük olması durumunda işletmeye ödenmesi gereken tutarı göstermektedir. Bu durumda faiz tutarı ile kur farkı karşılaştırılır. Faiz tutarı kur farkından düşük hesaplandığı için vade sonunda banka tarafından işletmeye **anapara + faiz + (kur farkı – faiz)** tutarı olan 114.819,18 TL'nin ödenmesi gerekmektedir. Bu işlemin sonucunda işletmeye ödenen **(kur farkı – faiz)** tutarı olan 7.829,80 TL TCMB tarafından aynı gün ödemeyi gerçekleştiren bankanın hesabına aktarılır. Diğer bir ifade ile banka tarafından işletmeye faizin üzerinde ödeme gerektiren kur farkını TCMB karşılar.

5. DÖVİZ DÖNÜŞÜMLÜ KUR KORUMALI TL VADELİ MEVDUAT HESABINA YÖNELİK VERGİ İSTİSNASININ ESASLARI

29.01.2022 tarihli ve 31734 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Vergi Usul Kanunu İle Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile 13.6.2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’na geçici 14. madde eklenerek kur korumalı mevduat hesaplarına yönelik kurumlar vergisi istisnasının esasları belirlenmiştir. Geçici madde 14/1 hükmüne göre “kurumların 31/12/2021 tarihli bilançolarında yer alan yabancı paralarını,

dördüncü geçici vergi dönemine ilişkin beyannamenin verilme tarihine kadar (17.02.2022) Türk lirasına çevirmeleri ve bu suretle elde edilen Türk lirası varlığı, bu kapsamda açılan en az üç ay vadeli Türk lirası mevduat ve katılma hesaplarında değerlendirmeleri durumunda aşağıda belirtilen kazançlar kurumlar vergisinden müstesna” tutulmuştur.

a) “Yabancı paraların dönem sonu değerlemesinden kaynaklanan kur farkı kazançlarının 1/10/2021 ila 31/12/2021 tarihleri arasındaki döneme isabet eden kısmı”,

b) “2021 yılı dördüncü geçici vergi dönemine ilişkin beyannamenin verilme tarihine kadar Türk lirasına çevrilen hesaplarla ilgili oluşan kur farkı kazançları ile söz konusu hesaplardan dönem sonu değerlemesinden kaynaklananlar da dâhil olmak üzere vade sonunda elde edilen faiz ve kâr payları ile diğer kazançlar”.

Yukarıda belirtilen madde dışında “31/12/2021 tarihli bilançolarında yer alan yabancı paralarını 2022 yılı sonuna kadar Türk lirası mevduat hesaplarına dönüştüren kurumlar ise kur farkı kazançlarının, geçici vergi dönemi sonu değerlemesiyle Türk lirasına çevrildiği tarih arasına isabet eden kısmı ile dönem sonu değerlemesinden kaynaklananlar da dâhil olmak üzere vade sonunda elde edilen faiz ve kâr payları ile diğer kazançlar kurumlar vergisinden müstesnadır” (Geçici Madde 14/2).

Hazine ve Maliye Bakanlığı 11.02.2022 tarihli ve 31747 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 1)’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ”de Kurumlar Vergisi Kanunu’na eklenen ve yukarıda belirtilen geçici 14. maddede yer alan düzenlemelerin açıklamalarına yer vererek 1 seri nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği’ne eklemeler yapmıştır. Böylece dönüşüme ilişkin elde edilen kazançlara uygulanan istisnalar farklı örneklerle açıklanarak, daha anlaşılır hale getirilmiştir.

6. DÖVİZ DÖNÜŞÜMLÜ KUR KORUMALI TL VADELİ MEVDUAT HESABININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

31.12.2021 tarihi itibarıyla bilançosunda bulunan yabancı paralarını dördüncü geçici vergi dönemine ilişkin beyannamenin verilme tarihine kadar Döviz Dönüşümlü Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat Hesabına dönüştüren işletmelerin 31.12.2021 tarihinde, hesabın açılışında ve

kapanışında gerçekleştirdikleri işlemleri yasal düzenlemeler çerçevesinde muhasebeleştirmeleri gerekir. Söz konusu işlemler ve muhasebe kayıtları aşağıda örnek bir uygulama ile incelenmiştir.

Örnek Uygulama: X Ticaret İşletmesinin 31.12.2021 tarihli bilançosunda yurt içindeki S Bankasında vadesiz döviz mevduat hesabında 7.408 USD bakiyesi bulunmaktadır. 30.09.2021 tarihinde 1 USD = 8,80 TL ve 31.12.2021 tarihinde ise 1 USD = 13,25 TL’dir. İşletme 31.12.2021 tarihinde S Bankasında bulunan USD cinsinden dövizlerini 15.01.2022 tarihinde saat 11:00’de Merkez Bankası tarafından açıklanan dönüşüm kuru olan 1 USD = 13,50 TL’den bozdurarak tam karşılığı olan 100.008,00 TL ile aynı bankada %14 faiz oranı üzerinden 182 gün vadeli Döviz Dönüşümlü Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat Hesabı açmıştır.

Yabancı paranın dönemsonu değerlemesinden kaynaklanan kur farkı kazançlarına ilişkin istisna;

İşletmenin 31.12.2021 tarihi itibarıyla bilançosunda yer alan 7.408 USD’nin dördüncü geçici vergilendirme dönemine ilişkin (01.10.2021-31.12.2021) değerlemeden kaynaklanan kur farkı kazancı; $(13,25 \text{ TL} - 8,80 \text{ TL}) \times 7.408 \text{ USD} = 32.965,60 \text{ TL}$ ’dir.

İşletmenin 01.10.2021-31.12.2021 dönemine ait kur farkı değerlemesinden oluşan 32.965,60 TL kur farkı kazancı, söz konusu dövizin 15.01.2022 tarihinde TL’ye dönüştürülerek TL mevduat hesabında değerlendirilmesi sebebiyle kurumlar vergisinden istisna edilecektir.

İşletmenin 31.12.2021 tarihli kur değerlemesinin muhasebe kaydı;

102 BANKALAR HESABI	32.965,60	
102.02. Vadesiz Döviz Mevduat Hesabı		
646 KAMBİYO KARLARI HESABI		32.965,60
646.01. KVK Geçici Mad. 14/1-a Kapsamında İstisna Kazanç		

Kur değerlemesi sonucu oluşan 32.965,60 TL Kurum Geçici Vergi Beyannamesinin, “Matrah Bildirimi” kısmı “Zarar Olsa Dahi İndirilecek İstisna ve İndirimler” bölümündeki “KVK Geçici Mad. 14/1-a Kapsamında Değerlemeden Doğan Kazanç İstisnası” satırında kurum kazancından indirilir.

940 MATRAHTAN TENZİL EDİLECEK TUTARLAR	32.965,60	
941 MATRAHTAN TENZİL EDİLECEK TUTARLAR		32.965,60

15.01.2022 tarihinde S Bankasında bulunan USD cinsinden dövizlerin TL'ye dönüşümü esnasında oluşan kur farkı kazançlarına ilişkin istisna;

İşletmenin 01.01.2022-15.01.2022 dönemine ilişkin kur farkı değerlemesinden kaynaklanan kur farkı kazancı; $(13,50 \text{ TL} - 13,25 \text{ TL}) \times 7.408 \text{ USD} = 1.852,00 \text{ TL}$ 'dir.

İşletmenin 15.01.2022 tarihli hesap açılış muhasebe kaydı;

102 BANKALAR HESABI	100.008,00	
102.03. Kur Korumalı TL Mevduat Hesabı		
102 BANKALAR HESABI		98.156,00
102.02. Vadesiz Döviz Mevduat Hesabı		
646 KAMBİYO KARLARI HESABI		1.852,00
646.01. KVK Geçici Mad. 14/1-b Kapsamında İstisna Kazanç		

Hesaplanan 1.852,00 TL kurumlar vergisinden istisnadır.

940 MATRAHTAN TENZİL EDİLECEK TUTARLAR	1.852,00	
941 MATRAHTAN TENZİL EDİLECEK TUTARLAR		1.852,00

İşletme 182 gün sonra vade bitimi olan 15.07.2022 tarihinde aşağıda belirtilen üç senaryodan birine göre hesap kapanış muhasebe kaydını yapar.

Hesap Bilgileri	Senaryo 1	Senaryo 2	Senaryo 3
Mevduat Tutarı	100.008,00 TL	100.008,00 TL	100.008,00 TL
Faiz Oranı	%14	%14	%14
Vade	182 gün	182 gün	182 gün
Dönüşüm (Hesap Açılış) Kuru	1USD = 13,50 TL	1USD = 13,50 TL	1USD = 13,50 TL
Vade Sonu (Hesap Kapanış) Kuru	1USD = 13,00 TL	1USD = 14,00 TL	1USD = 15,50 TL
Vade Sonunda Ödenecek Tutar	106.989,38 TL	106.989,38 TL	114.819,18 TL
-Faiz	6.981,38 TL	6.981,38 TL	6.981,38 TL
-Kur Farkı	0,00 TL	3.700,29 TL	14.811,18 TL

İşletmenin 15.07.2022 tarihinde 1. ve 2. Senaryoların gerçekleşmesi durumunda yapacağı muhasebe kaydı;

102 BANKALAR HESABI	106.989,38	
102.01. Vadesiz TL Mevduat Hesabı		
102 BANKALAR HESABI		100.008,00
102.03. Kur Korumalı TL Mevduat Hesabı		
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI		6.981,38
642.01. KVK Geçici Mad. 14/1-b Kapsamında İstisna Kazanç		

Hesaplanan faiz geliri Kurum Geçici Vergi Beyannamesinin, “Matrah Bildirimi” kısmının “Zarar Olsa Dahı İndirilecek İstisna ve İndirimler” bölümündeki “KVK Geçici Mad. 14/1-b Kapsamında Değerlemeden Doğan Kazanç İstisnası” satırda gösterilerek kurum kazancından indirilir.

940 MATRAHTAN TENZİL EDİLECEK TUTARLAR	6.981,38	
941 MATRAHTAN TENZİL EDİLECEK TUTARLAR		6.981,38

İşletmenin 15.07.2022 tarihinde 3. Senaryonun gerçekleşmesi durumunda yapacağı muhasebe kaydı;

102 BANKALAR HESABI	114.819,18	
102.01. Vadesiz TL Mevduat Hesabı		
102 BANKALAR HESABI		100.008,00
102.03. Kur Korumalı TL Mevduat Hesabı		
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI		6.981,38
642.01. KVK Geçici Mad. 14/1-b Kapsamında İstisna Kazanç		
646 KAMBIYO KARLARI HESABI		7.829,80
646.01. KVK Geçici Mad. 14/1-b Kapsamında İstisna Kazanç		

Hesaplanan 6.981,38 TL tutarındaki faiz geliri ve kur değerlemesinden oluşan 7.829,80 TL Kurum Geçici Vergi Beyannamesinin, “Matrah Bildirimi” kısmının “Zarar Olsa Dahı İndirilecek İstisna ve İndirimler” bölümündeki “KVK Geçici Mad. 14/1-b Kapsamında Değerlemeden Doğan Kazanç İstisnası” satırda gösterilerek kurum kazancından indirilir.

940 MATRAHTAN TENZİL EDİLECEK TUTARLAR	14.811,18	
941 MATRAHTAN TENZİL EDİLECEK TUTARLAR		14.811,18

İşletmenin hesaptan vadeden önce çekim yapması durumunda;

Uygulama Talimatına göre (md. 5/5); işletmenin vade sonu olan 15.07.2022 tarihinden önce hesaptan çekim yapması durumunda, hesaptan para çekilen tarihte saat 11:00’de MB tarafından ilan edilen döviz alış kuru ile dönüşüm kuru karşılaştırılır.

□ Döviz alış kuru dönüşüm kurundan yüksek ise işletmeye kur farkına ilişkin ödeme yapılmaz.

□ Dönüşüm kuru döviz alış kurundan yüksek ise hesabın bakiyesi, hesabın kapatıldığı tarih saat 11:00’deki döviz alış kuruna göre güncellenir. Arada oluşan fark banka tarafından Merkez Bankasının TL hesabına aktarılır.

“Türk lirası mevduat hesabından vadeden önce çekim yapılması durumunda, daha önce istisna edilen tutarlar nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler; vergi ziyai cezası kesilmek suretiyle gecikme faiziyle birlikte tahsil olunur” (Geçici Madde 14/6).

1. Senaryo: İşletme vade sonunu beklemeden 18.03.2022 tarihinde hesaptan çekim yapmak istemiştir. Bu tarihte Merkez Bankası tarafından ilan edilen döviz alış kuru 1 USD = 14,70 TL’dir.

Döviz alış kuru (1 USD = 14,70 TL) > Dönüşüm kuru (1 USD = 13,50 TL) olduğu için işletme sadece mevduat tutarının tamamını almaya hak kazanır. Kur farkı ve faiz getirisi elde edemez. İşletme tarafından 18.03.2022 tarihinde aşağıdaki muhasebe kaydı yapılır.

102 BANKALAR HESABI	100.008,00	
102.01. Vadesiz TL Mevduat Hesabı		
102 BANKALAR HESABI		100.008,00
102.03. Kur Korumalı TL Mevduat Hesabı		

2. Senaryo: İşletme vade sonunu beklemeden 18.03.2022 tarihinde hesaptan çekim yapmak istemiştir. Bu tarihte Merkez Bankası tarafından ilan edilen döviz alış kuru 1 USD = 13,00 TL’dir.

Döviz alış kuru (1 USD = 13,00 TL) < Dönüşüm kuru (1USD = 13,50 TL) olduğu için hesabın kur azalışına göre hesaplanan güncel bakiyesi $(13,00/13,50) \times 100.008,00 \text{ TL} = 96.304,00 \text{ TL}$ olur. Bu durumda açılış mevduat tutarı $100.008,00 \text{ TL} - 96.304,00 \text{ TL} = 3.704,00 \text{ TL}$ azalmış olur.

İşletme tarafından 18.03.2022 tarihinde aşağıdaki muhasebe kaydı yapılır.

102 BANKALAR HESABI	96.304,00	
102.01. Vadesiz TL Mevduat Hesabı		
656 KAMBIYO ZARARLARI HESABI	3.704,00	
102 BANKALAR HESABI		100.008,00
102.03. Kur Korumalı TL Mevduat Hesabı		

Banka tarafından 3.704,00 TL Merkez Bankasının TL hesabına aktarılır.

7. SONUÇ

Son yıllarda çeşitli iç ve dış faktörlerin etkisiyle döviz kurlarında aşırı dalgalanmalar meydana gelmektedir. Döviz kurlarındaki artışlar karşısında gerçek ve tüzel kişilerin Türk Lirası cinsinden tasarruflarının korunması, piyasanın yabancı paralara olan talebinin azaltılması ve böylece döviz kurlarındaki artışın önlenmesi amacıyla Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat uygulamasına geçilmiştir. Devletin yetkili kişi ve kurumları tarafından kamoyuna açıklanan ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından usul ve esasları belirlenen sisteme birçok banka katılım sağlamıştır. Bankalar web sayfalarında gerçek ve tüzel kişilere yönelik “Döviz Dönüşümlü Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat Hesabı” ve “Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat Hesabı” olmak üzere iki ayrı mevduat ürünü oluşturmuştur. Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat Hesabını sadece gerçek kişilerin, Döviz Dönüşümlü Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat Hesabını ise gerçek ve tüzel kişilerin açabilmesi mümkün hale getirilmiştir. Bankalar söz konusu hesaplara ilişkin özellikleri ve hesapların mevduat sahiplerine sağlayacağı getirileri farklı senaryolara göre hesaplayarak web sayfalarında açıklamıştır.

Başlangıçta sadece yurtiçi yerleşik gerçek kişiler tarafından açılması öngörülen mevduat hesaplarının, daha sonra yapılan değişiklik ile tüzel kişileri de kapsayacak şekilde kapsamı genişletilmiştir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından periyodik olarak kamoyuna açıklanan tutarlar gerçek ve tüzel kişilerin Kur Korumalı TL Mevduat Hesaplarına ilgi gösterdiklerine işaret etmektedir. Söz konusu mevduat hesapları, mevduat sahiplerine daha önce olduğu gibi faiz getirisi elde etme imkanı sunmasının yanı sıra eğer hesabın açılışındaki döviz kuru, vade sonundaki döviz kurunun altında kalmışsa ve bu iki döviz kuru arasındaki farka bağlı olarak hesaplanan döviz kuru getirisi faiz getirisinden daha fazla ise kur farkı getirisi de elde

etme imkanı sağlamaktadır. Diğer bir ifade ile mevduat sahibinin faiz getirisi döviz kuru getirisinin altında kalırsa aradaki fark mevduat sahibine kur getirisi olarak banka tarafından ödenmektedir. Bu ödemenin garantörü de Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'dır.

Bu çalışmanın kapsamını tüzel kişiler tarafından açılan Döviz Dönüştümlü Kur Korumalı TL Vadeli Mevduat Hesabı oluşturmaktadır. 29.01.2022 tarihli ve 31734 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Vergi Usul Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile 13.6.2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'na eklenen Geçici madde 14/1 hükmü kapsamında işletmelerin 31.12.2021 tarihli bilançolarında yer alan yabancı paralarını, dördüncü geçici vergi dönemine ilişkin beyannamenin verilme tarihine kadar TL'ye çevirmeleri durumunda elde ettikleri ve edecekleri bazı kazançları kurumlar vergisinden müstesna tutulmuştur. Bu kazançlar; yabancı paraların 1/10/2021 - 31/12/2021 tarihleri arasındaki döneme isabet eden dönem sonu değerlemesinden kaynaklanan kur farkı kazançları, TL'ye dönüşümü esnasında oluşan kur farkı kazançları ve vade sonunda elde edilen faiz ve kur farkı kazançlarıdır.

Çalışmada kapsamlı bir örnek ile işletmeler tarafından Döviz Dönüştümlü Kur Korumalı TL Mevduat Hesaplarının açılmadan önce, hesabın açılışında ve vade sonunda çeşitli senaryolara göre yapılması gereken muhasebe kayıtları ortaya konmuştur. Yapılan bu çalışmanın faiz getirisi elde etmenin yanı sıra TL cinsinden mevduatlarını döviz kuru artışlarına karşı da koruma altına almayı düşünen işletmelere Kur Korumalı TL Mevduat hesaplarının sağlayacağı avantajları ve hesaptan vadeden önce çekim yapılması durumunda karşılaşmaları olası dezavantajı göstermek açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca söz konusu hesabı açan, açmayı düşünen ve bu konuda bilgi sahibi olmak isteyen mükellefleri olan muhasebe meslek mensuplarına da katkı sunması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

10 Soruda Kur Korumalı TL Mevduat Hesabı. (18.01.2022). Erişim Adresi: <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2022/01/10-Soruda-Kur-Korumali-TL-Mevduat-Hesabi.pdf> Erişim Tarihi: 10.03.2022.

Ateş, K. (03.02.2022). Kur Korumalı TL Mevduata Geçişin Muhasebeleştirilmesi. Erişim Adresi: <http://www.muhasebetr.com/yazarlarimiz/koray/0434/> Erişim Tarihi: 17.03.2022.

Basın Açıklaması (21. 12.2021). Erişim Adresi: <https://www.hmb.gov.tr/duyuru/basin-aciklamasi-i-21-12-2021> Erişim Tarihi: 01.03.2022.

Demirbaş, K. (15 Şubat 2022). *Kur Korumalı TL Mevduata Geçiş ve Örnek Muhasebe Kayıtları*. Erişim Adresi: <http://www.muhasebetr.com/yazarlarimiz/kadirdemirbas/072/> Erişim Tarihi: 17.03.2022.

Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 1)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri No: 19). (2022, 11 Şubat). Resmî Gazete (Sayı: 31747). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/02/20220211-4.pdf>.

Taş, F. (22.01.2022). *Kur Korumalı Mevduata İstisnanın Uygulanması Yöntemi*. Erişim Adresi: <https://www.alomaliye.com/2022/02/15/kur-korumali-mevduat-istisna/> Erişim Tarihi: 17.03.2022.

Türk Lirası Mevduat ve Katılma Hesaplarına Dönüşümün Desteklenmesi Hakkında Tebliğ İlişkin Uygulama Talimatı. (31.01.2022). Erişim Adresi: https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/b55353d5-7d27-4b89-8658-a2a1441bef0e/Turk_Lirasi_Mevduat_ve_Katilma_Hesaplarina_Donusumun_Desteklenmesi_Hakkinda_Tebliğe_Iliskin_Uygulama_Talimatı.pdf?MOD=AJPERES Erişim Tarihi: 12.03.2022.

Türk Lirası Mevduat ve Katılma Hesaplarına Dönüşümün Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (Sayı: 2021/14). (2021, 21Aralık). Resmî Gazete (Sayı: 31696 (Mükerrer)). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/12/20211221M1-1.htm>.

Vergi Usul Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2022, 29 Ocak). Resmî Gazete (Sayı: 31734). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/01/20220129-9.htm>.